

Sosyal Medyanın Politik Katılım ve Hareketlerdeki Rolü

Cihan Çıldan¹, Mustafa Ertemiz¹, Evren Küçük¹, H. Kaan Tumuçin¹, Duygu Albayrak¹

¹ Bilkent Üniversitesi, Bilgisayar Teknolojisi ve Bilişim Sistemleri Bölümü, Ankara

cildan@ug.bilkent.edu.tr, m_ertemiz@ug.bilkent.edu.tr, kucuk_e@ug.bilkent.edu.tr, tumucin@ug.bilkent.edu.tr, duygua@bilkent.edu.tr

Özet: Bu araştırma, sosyal medyanın siyasi katılım ve hareketler üzerinde oynadığı rolleri incelemektedir. İnsanların birbirleri ile etkileşimli bir şekilde iletişim kurabilmek için kullandıkları çevrim içi teknolojiler sosyal medya olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde sosyal medya hayatın her alanında etkin olarak kullanılmaktadır. Bu çalışma karma yöntem ilkeleri takip edilerek gerçekleştirildi. Nicel veriler bir üniversitenin 200 öğrencisine uygulanan anketlerden toplanmıştır. Nitel veriler ise 3 tane siyasi partiden 4 milletvekiliyle yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilmiştir. Bu araştırma öncelikle sosyal medya hakkında genel bilgiler ve sonrasında ise sosyal medyanın siyasal alandaki gücü, demokrasiye etkileri ve sosyal medyaya karşı gösterilen tutum bakımından politikaya katılımı incelenmiştir. Bunlara ek olarak internet özgürlüğü ve internet sansürü incelenmiştir. Sosyal medyanın kullanıldığı siyasal eylemler ve günümüzün önemli konularından olan Arap Baharı ile sosyal medyanın ilişkisi araştırmanın incelediği diğer bir konudur. Sonuç kısmında ise yapmış olduğumuz araştırma çalışmasının değerlendirmesini bulabilirsiniz.

Anahtar sözcükler: siyasal katılım, sosyal ağlar, yeni teknolojiler, saydamlık, sosyal medya, yeni medya, geleneksel medya, politika, siyaset

Role of Social Media in Political Participation and Actions

Abstract: This study examines the role of social media in political participation and actions. The term of social media is an online technology that people can use to communicate with each others in an interactive manner. In today, Social Media has a significant effect in an every aspect of our lives. In this survey, first, we are going to give general information about social media and then we examine to role of social media on political participation in terms of power of social media in politics and impacts of the democracy and attitudes towards to social media and then we examine the internet freedom and the internet censorship. After that we will examine the political actions which in used social media and one of the important topic of today's' which is Arab spring and relationship between Arab spring and social media. In conclusion part we will evaluate our survey work.

Keywords: social media, new media, traditional media, politics, political participation, public actions, censorship, internet freedom, social network, democracy, liberty.

1. Giriş:

Teknolojik gelişmeler bireylerin birbirleriyle iletişim kurmasını ve bilgi edinmesini daha etkileşimli hale getirdi. Bu gelişmelerin sağladığı yeni iletişim araçları bireylerin bilgiyi daha güvenilir ve daha kolay doğrulanabilir kaynaklardan edinmesine imkân sağladı. Yani insanlar artık bilgiyi her hangi bir aracı kişi olmadan doğrudan kaynağından öğrenebiliyor. Bu durum internet dünyasında bilgisayarların etkileşim gücünün iletişim için kullanılmasını tarif eden yeni medya akımının doğmasına sebep oldu.[7]

Geleneksel medya, tek yönlü iletişim sağlar yani insanlara sadece haberi iletir. Kişilerin ise haberlere cevap vermeleri ya da reaksiyon göstermeleri ve bu medya araçlarından edindikleri bilginin doğruluğunu veya güvenilirliğini kontrol etmeleri zordur. Aynı zamanda, bu bilginin manipüle edilmesi ya da bilgiye erişimin engellenmesi hükümetler ve çeşitli otoriteler için kolay bir iştir. Bu durumun aksine, güvenilir ve doğru kaynaklardan bilgi edinme ihtiyacı ve talebi bireyler arasında her geçen gün daha da artmaktadır. Son yıllarda, bu ihtiyacı karşılayan yeni bir akım ortaya çıktı ve bu akım yeni medya olarak adlandırılıyor. Yeni medya bireylerin iletişim için bilgisayarlarını, mobil cihazlarını internet üzerinden etkileşimli bir şekilde kullanmasını tarif eder.

Yeni medya, internetin etkileşimli iletişim gücünü tanımlayan soyut bir kavramdır ve bu gücü kullanan araçlar, sosyal medya araçları olarak tanımlanır. Günümüzde iletişim sosyal medya araçlarının çeşitli elektronik cihazlar aracılığıyla kullanılmasıyla diyaloga dönüşüyor. Sosyal ağlarda paylaşılan içerik hızlıca yayılıyor ve insanlar bu içeriği tartışma olanağı buluyorlar. Bu hızlı yayılma ve tartışma ortamının kolaylıkla oluşması sosyal medyanın politik alanda etkin bir rol oynamasını sağlıyor. Orta Doğu ve Kuzey Afrika' da sosyal medya siteleri üzerinden organize edilen halk hareketlerinin baskıcı hükümet ve diktatörleri devirebilecek güce ulaşması ve devirmesi sosyal medyanın politika ve halk hareketlerinde önemli bir role sahip olduğunu gösterir. [9]

Teknolojik gelişmeler, ilk başta daha etkileşimli iletişim olanağı sağladılar. Günümüzde ise bu iletişim araçları artık iletişim aracı olmanın ötesine geçip, insanlar için bir sosyalleşme platformuna dönüştüler. Son 15 yılda birçok sosyal ağ yayına başladı. Fakat bu sitelerin bir kaçı hariç tamamına yakını kullanıcıların paylaşımında bulunmasından ziyade birbirleriyle tanışmasını ve mesajlaşmasını amaçlıyordu. 2004 yılına gelindiğinde ise gerçekten bir farklılık oluşturan Facebook ve 2006' da da twitter hizmet vermeye başladı. Önceki örneklerinden farklı olarak

Facebook ve twitter, kullanıcılarına mesajlaşma ve tanışma imkânı sağlayan web siteleri olmak haricinde, organizasyon kurmayı, organize olmayı, bilgi ve fikir paylaşmayı, inançlar düşünceler etrafında gruplaşmayı sağlayan sosyalleşme platformları oldular. Sosyal ağların yükselişi, organizasyonları çevrimiçi topluluklara dönüştürdü. [2] Sosyal ağlar ilgi alanları etrafında değil, insanlar etrafında örgütlendiler. İlk halka açık Usenet veya tartışma forumlara gibi çevrimiçi topluluklar bir başlık ve başlık hiyerarşileri etrafında yapılandılar fakat sosyal ağ siteleri ise bireyi topluluğun merkezine yerleştiren kişisel ağlar olarak yapılandılar. [2] Günümüzde ise, bu siteler rejim değiştirmek, hareket başlatmak için kullanılan birer organizasyon araçları oldular ve bu duruma bakıldığında sosyal ağların temsili demokrasiden, katılımcı demokrasiye doğru yollar oluşturmaya başladığını görüyoruz.

İnternet kullanıcılarının sayısının artmasına paralel olarak sosyal medya siteleri de yaklaşık olarak son 10 yılda hızla gelişmeye başladılar ve kullanıcı sayıları da her geçen gün artmaya devam ediyor. Türkiye’ de internete erişim imkânı olan hane oranı 2010’dan 2011’e %41,6 dan %42,9 a yükseldi. 2011 yılında, 16-74 yaş arasındaki bireylerin bilgisayar kullanım oranı %46,4 ve internet kullanım oranı ise %45’tir. Bu oranlar 2010 yılında sırasıyla %43,2 ve %41,6 idiler. 16 ile 74 yaş arasındaki bütün bireylerin %36,2’ si ve 16-74 yaş arasındaki internet kullanıcılarının %89,5’ i İnterneti düzenli olarak kullanıyorlar. [15]

Günümüzde, insanlar arasında bilgi paylaşımı ve içerik oluşturulması daha az emek isteyen bir iş haline geldi. Çünkü sosyal medya sitelerinin kullanıcı sayısı çok yükseldi. Aslında, bu durum yani bilginin bu siteler üzerinden hızla ve kolaylıkla yayılıyor olması, İran, Çin, Kuzey Kore ve Kuzey Afrika hükümetlerinin veya diktatörlerinin, bu sosyal medya sitelerine erişimi neden engellediği sorusuna verilebilecek bir cevaptır.

Son zamanlarda, sivil toplumun gelişimini hızlandıran önemli etkenlerden bir tanesi de sosyal medya araçlarıdır. Bununla ilgili olarak “Sosyal medya sivil toplumu ve kamusal alanı uzun vadede umut verici bir şekilde güçlendiren araçlardır.” [14] Batılı ülkelerde özgür düşünce ortamının uzun süredir var olmasına bağlı olarak, güçlü bir sivil örgütlenmede sosyal medya araçlarının yaygınlaşmasından öncesinde de mevcuttur. Fakat doğu devletlerindeki totaliter otoriteler, insanların karşılıklı iletişim kurmasını ve bilgi paylaşmasını zorlaştırıyorlar. Bu da sivil toplulukların oluşmasında, sivilleşmenin önünde duran bir engeldir. Bu sebeple doğulu ülkelerde sivil topluluklar önemli bir gelişme gösteremediler. Fakat sosyal medya siteleri doğulu ülkelerdeki bu akışı tersine çevirdiler, sivil toplulukların oluşturulması bilincini bireylerin kazanmasını sağladılar. Bu araçlar üzerinden yapılan paylaşımların engellenmesinin ve kontrolünün zor olması bu durumda önemli bir rol oynuyor. Bu arada, Batılı devletlerde ise sosyal ağlar hali hazırda var olan sivil toplulukların örgütlenme maliyetini düşürüp, hızını arttırarak destek oldular. Bu noktadan bakıldığında, sosyal medyanın faydaları şu şekilde sıralanabilir:

- Organize olmayı kolaylaştırması.

- Gerçekleri kolaylıkla öğrenebilme imkânı sağlaması.
- Bireyler arasında iletişimi arttırması.
- Fikirlerin hızlıca yayılması.
- Organizasyon ve iletişim maliyetini düşürmesi
- Daha çok sayıda insanın siyasi veya sosyal olaylara daha kısa sürede reaksiyon gösterebilmesi.

Burada vurgulanması gereken önemli bir nokta ise, sosyal ağlar halk hareketlerini tetikleyen araçlar değil, organize olma ve hareketi başlatma maliyetini düşürerek ve hızını arttırarak kolaylaştıran araçlardır.

2. Politik Katılımda Sosyal Medyanın Rolü

Sosyal medya diğer birçok alanda olduğu gibi siyasi alanda önemli bir rol oynar. Bu araçlar siyasi partiler ve siyasetçiler tarafından insanları siyasi katılıma yönlendirmek için kullanılıyorlar. Bunun yanı sıra, sosyal ağlar özellikle seçim dönemlerinde bir propaganda aracı olarak kullanılmaktalar.

2.1 Sosyal Medyanın Politik Gücü

Etkileşimli iletişim kurulabilmesi, siyasetçinin kısa sürede daha geniş kitleye hitap edebilmesi ve onların tepkisini daha rahat ölçebilmesi sosyal medyayı güçlü bir politik araç haline getiren sebeplerdir. Vatandaşlar sosyal medya araçlarını kullanarak görüşlerini daha rahat ifade edebilir diğer kişilerin yazılarını veya siyasetçilerin paylaşımlarını yorumlayabilir ve cevaplayabilirler. Günümüzde, Türkiye’ de dahil olmak üzere tüm dünyada birçok politikacı, bakan ve başkan sosyal ağları aktif olarak kullanıyorlar çünkü bu ağlar sayesinde politikacılar daha çok kişi tarafından tanınabiliyor, daha çok seçmene ulaşabiliyor ve onların görüşlerini etkin ve verimli bir şekilde değerlendirebiliyorlar. Bu faydalarından dolayı sosyal ağlar politikacıların ilgisini çekiyor.

Geçmişten günümüze, politikacılar daha kısa sürede daha çok insana ulaşmak için çabaladılar. Teknolojik gelişmelere paralel olarak, artık sosyal ağları kullanan politikacılar bu amaca ulaşmada geleneksel medya araçları ile iletişim kurmaya çalışanlara göre daha yakın görünüyorlar. Artık, politikacılar milyonlarca insanla anlık olarak iletişime geçebiliyorlar. Aşağıdaki istatistikler bazı politikacıların kişisel twitter hesaplarındaki 2011 Aralık ayı itibarıyla takipçi sayılarını gösteriyor:

- Barack Obama, ABD Başkanı, 11.560.030
- Hugo Chavez, Venezuela Devlet Başkanı, 2.368.101
- Abdullah Gül, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, 1.042.275
- R. Tayyip Erdoğan, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı, AKP Genel Başkanı, 651.496
- Kemal Kılıçdaroğlu, CHP Genel Başkanı, 430.779
- Devlet Bahçeli, MHP Genel Başkanı, 198.093(twitter.com, Aralık 2011)

Bir siyasi partinin veya siyasetçinin mitinglerine katılan ortalama insan sayısını düşündüğümüzde, bir miting için bu kadar insanı bir araya getirmenin ne kadar zor bir iş olduğu görülüyor. Fakat sosyal ağlar sayesinde politikacılar,

milyonlarca insana fikirlerini aynı anda anlatma imkânına sahipler.

Sosyal medya, geleneksel medyaya göre politik iletişimde daha tarafsız bir ortam sunuyor. Çünkü geleneksel medya araçlarına kolaylıkla sansür uygulanabiliyor olması, bu araçların taraflı yayın yapmak zorunda kalması sorununu ortaya çıkartıyor. Görüşme yaptığımız milletvekillerinden birisi “geleneksel medya yani özellikle görsel medyadaki televizyon, yazılı basındaki medya araçları tabii ki mecburen kendilerine göre taraflı olmak zorunda olduklarını ifade ediyorlar. Dolayısıyla taraflı bir medya anlayışının politikaya ne denli etkisi olacağını ya da olumlu katkıda bulunup bulunamayacağını sizlerin takdirine bırakıyorum. O nedenle ben geleneksel medyadaki bu taraflı yayının son dönemde çok daha öne çıktığını dikkate alırsak internet aracılığıyla sosyal medyanın çok daha etkin rol oynadığına inanıyorum. Dolayısıyla insanların özellikle siyaset kulvarında ben de varım diyen adayların sosyal medya aracılığıyla vatandaşlara daha rahat ulaşabildiğini ve seçmenlerine daha objektif bir politika şansı yakaladığını söyleyebilirim. Bunların zaten bize yer verme şansları sıfır. Böyle bir ihtimalimiz yok. O zaman bu boşluğu mecburen internet ve sosyal medya ile doldurmak zorundayız.” diyor

Günümüzde birçok politikacı sosyal paylaşım sitelerindeki hesaplarını kullanarak seçmenleriyle iletişim kuruyor. Buna ek olarak sosyal medyanın politikacı ve seçmen arasındaki iletişimi nasıl kolay ve etkileşimli hale getirdiğini anlatmak için Youtube’ un Worldview kanalını örnek olarak inceleyebiliriz. Bu kanal siyasetçiler ile vatandaşlar arasında daha şeffaf bir iletişim yolu açıyor. Öncelikle, üye olan kullanıcılar, web sitesine, katılacağı açıklanan konuya sorulmak üzere çeşitli sorular yazıyorlar. Ardından bu sorular kullanıcılar arasında oylanıyorlar ve en çok oyu alan sorular bir gazeteci tarafından konuya yöneltiliyor. Bu durum sosyal medyanın katılımcı yönüne örnek olarak gösterilebilir. Bugüne kadar bu kanala konuk olan politikacılardan bazıları Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, ABD Başkanı Barack Obama, AB Komisyon Başkanı Jose Manuel Barroso ve İsrail Başbakanı Benjamin Netanyahu dur. Böyle üst düzeydeki politikacıların bu programa konuk olarak katılması, sosyal medyanın politik alandaki gücüne verdikleri önemin bir işaretidir. Doğrusu, geçmişle günümüzü, yani geleneksel medya ile yeni medyayı kıyaslırsak, yeni medyanın politikada güçlü bir rolü olduğunu anlayabiliriz. Geleneksel medya döneminde, bu tür programlar birkaç gazetecinin katılımıyla ve onların hazırladıkları soruların sorulmasıyla gerçekleştiriliyordu. Bu durumun kötü yanı ise konuk sorulacak soruları daha önceden biliyor ve sorulmasını engelleyebiliyorlardı. Tabii ki bu programda da konuk böyle bir imkânı sahip fakat çok oy alan sorular tüm kullanıcılar tarafından biliniyor ve konunun cevaplamadığı soruları da kullanıcılar görebiliyorlar. Bu kanalın bir faydası sorulan soruların birkaç kişinin belirlediği sorulardan oluşması yerine toplumun ortak merakını barındırıyor olmasıdır. Yani sosyal medya araçları vatandaşın kendisine karşı sorumlulukları olan politikacıları daha kolay ve etkin sorgulamasını ve politikacının da vatandaşın düşüncelerini daha kolay öğrenmesini sağlıyor. Artık, politikacılar ve vatandaşlar arasındaki aracı kişiler yavaş yavaş devreden çıkıyorlar.

Modern demokrasilerde, politikacılar üzerindeki tek güç vatandaşlardır, bu sebeple politikacıya ulaşabilmek önemlidir. Bu yüzden, sosyal medyanın güçlenmesine paralel olarak, politikacıların icraatlarından dolayı hesap verme süreleri kısılırken, sorumlulukları da artmakta. Aslında, vatandaşın karşı sorumlu olma ve hesap verme gerekliliği demokratik ülkelerde her zaman mevcuttu fakat sosyal medya bu işi hem kolaylaştırdı hem de verimini arttırdı. Sosyal medyanın bir diğer önemli rolü de çeşitli kararlara tepki vermek için insanların bir araya gelmesini kolaylaştırmasıdır. Bireyin tek başına hükümetin veya herhangi bir kurumun kararlarına karşı çıkması oldukça zordur. Gür bir ses çıkarabilmesi için, öncelikle kendisiyle aynı düşüncelere sahip kişilerle iletişime geçmesi ve bir topluluk oluşturmaları gerekir. Bunu başarmak sosyal medya kullanılmadan oldukça pahalı ve zaman alıcı bir süreçtir. Fakat sosyal medya araçları bu zorlukları bertaraf ediyorlar. Kişiler de hükümetlerin kararlarıyla ilgili düşüncelerini anlık ve etkileşimli olarak paylaşabiliyorlar. Haber sitelerinin yorum bölümlerine bakıldığında, insanların tepkileri rahatlıkla görülebilir. Bununla ilgili, Türkiye’ de internet kullanıcılarının %72,7’si internet kullanmaktaki ilk amaçlarının çevrimiçi haber, dergi ve gazete okumak olduğunu belirtiyorlar. Yine internet kullanıcılarının %50,8’ i de internet üzerinden politik ve sosyal konuları takip ettiğini ve paylaşımda bulunduğunu belirtiyorlar. [15] Aynı zamanda, vatandaşlar sosyal medya sayesinde herhangi bir karar ya da kanun hakkında çeşitli anketlere katılıp politikayı şekillendirebiliyorlar.

Politikacıları sosyal medya sitelerini kullanmaya yönelten bir diğer önemli etken de bu sitelerin gençler arasında oldukça yaygın olarak kullanılmasıdır. Yeni neslin haberleri daha çok web üzerinden takip etmesi ve görüşlerini yine bu araçlar üzerinden ifade ediyor olması politikacıların gençlere ulaşmasında sosyal ağların en önemli iletişim aracı haline gelmesine sebep oluyor. Yani sosyal medyada daha aktif olan politikacı, gençler arasında daha çok tanınıyor.

Politikacının konuştuğu vatandaşın dinlediği siyaset dönemi kapanıyor. Yerine, etkileşimli iletişime dayanan yeni bir siyaset dönemi başlıyor ve yeni bir anlayış oluşuyor. Bu değişimi gerçekleştiren en önemli güç sosyal medya araçlarıdır. Belli ki, bu araçlar siyasette önemli bir güç haline geldiler ve bu güçlerini her geçen gün arttırıyorlar. Çünkü sosyal ağlar bir yandan iletişimi daha kolay, verimli ve anlık hale getirirken, diğer yandan da bunun maliyetini düşürüyorlar.

2.2 Seçimlerde Sosyal Medyanın Etkileri

Sosyal ağlar seçim dönemlerinde siyasetçiler ve siyasi partiler tarafından oldukça yoğun bir şekilde kullanılıyor. Birçok ülkede, bu ağlar seçim kampanyalarında en önemli iletişim aracı haline geldiler. Sosyal medya sitelerinin aşağı yukarı 15 senedir hayatımızda olmasına ve Facebook, twitter gibi en çok kullanılanlarının yaklaşık olarak 5 senedir hizmet veriyor olmasına rağmen, bu siteler çok kısa sürede politikacıların ilgisini çektiler. Bununla ilgili görüştüğümüz dört milletvekili de sosyal medya sitelerini siyasi amaçları için ve seçim dönemlerinde kullandıklarını belirttiler. Görüştüğümüz milletvekillerinden birisi partisinin

milletvekillerinin yarısına yakınının sosyal ağları kullandığını belirtiyor. Fakat bir diğer milletvekili ise sosyal ağların siyasetçilerin ilgisini çektiğini fakat şu an için milletvekillerinin katılımının yeterli seviyede olmadığını düşünüyor.

Seçim dönemlerinde, sosyal ağlar siyasetçilere kendilerini tanıtabilecekleri, fikir ve amaçlarını anlatabilecekleri ve bunun karşılığında seçmenin nabzını ölçebilecekleri bir ortam sağlıyor. Yani, siyasetçi seçimlerden önce geri bildirim alıyor ve böylece alacağı oy oranını seçim öncesinde daha tutarlı tahmin etme şansına sahip oluyor. Bu durum siyasetçinin politikasını seçim öncesinde oy oranına geri şekillendirmesini kolaylaştırıyor. Bu durumla ilgili olarak görüştüğümüz milletvekillerinden birisi politikacının kendini sınırlamadığı takdirde sosyal medyada birçok kişiye ulaşabileceğini ve seçmene cevap vererek taleplerini dinleyerek politikacının sosyal medyadan faydalanabileceğini belirtiyor. Bir diğer milletvekili ise bütün çalışmalarını sosyal medya üzerinden paylaştığını ve geleneksel yöntemlerle yapılan açıklamaların rutin basın açıklamaları olarak görüldüğü bir dönemde olduğumuzu bu sebeple artık sosyal medyanın etkili bir iletişim aracı haline geldiğini belirtiyor. Bunun yanında, seçimde siyasetçiler ve siyasi görüşleriyle ilgili objektif ve daha özgür bir tartışma ortamı buluyor. 2008 ABD başkanlık seçimlerinde Facebook gibi sosyal ağlar kullanıcıların siyasi fikirlerini paylaşmasını, istediği adayı desteklemesini ve siyasi konularda diğer kişilerle iletişim kurmasını sağladı.[17]

Politikacıları sosyal medya kullanımına yönelten bir diğer etken de bu araçların gençler arasında oldukça yaygın olarak kullanılıyor olmasıdır. İlgili olarak "Facebook, MySpace, youtube gibi sosyal medya sitelerinin özellikle genç seçmenler arasında yaygın olarak kullanılması, siyasetçilerin kendilerini oldukça iyi bir şekilde tanıtabilecekleri, seçmenleriyle etkileşime geçebilecekleri bir platform olarak iletişimde önceki seçimlere göre yeni yöntemler oluşturuyor." [17] Sosyal medya yazarın da belirttiği gibi önceki seçimlerle karşılaştığımızda iletişim için yeni kanallar oluşturdu ve bu kanallardan iletişime en açık olan kitleyi gençler oluşturuyor. Milletvekillerinden birisi politikacıların geleneksel yöntemlere ulaşmakta en çok zorlandığı kitlenin gençler olduğunu belirtiyor. Gençlerin geleneksel medyaya ilgisinin düşük olması onlara ulaşmak için sosyal ağ sitelerinin kullanımını bir gereklilik haline getiriyor. Yine bir diğer milletvekili de gençler arasında sosyal medya kullanımının yaygın olmasının politikacıların ilgisini çektiğini belirtiyor. ABD' de büyük bir devlet üniversitesinde yapılan araştırmaya göre 2008 ABD başkanlık seçimlerinde 18-29 arasında gençlerin %65' inin en az bir politik aktiviteye katıldığını belirtiyor. [17] Türkiye' de ise bir vakıf üniversitesinde 18-25 yaş arasındaki bireyler arasında yaptığımız araştırmaya göre katılımcıların %98'i en az bir sosyal medya sitesinde hesabı olduğunu fakat %24' ünün sosyal ağlar üzerinden politik görüşlerini ifade ettiklerini belirledik. Sosyal medya, mitinglerde politikacının konuştuğu, katılımcıların her söyleneni alkışladığı bir siyasal ortam yerine, seçmene içeriği belirleme ve politikacının her sözüne cevap verebilme olanağı sağlıyor. Bu durum seçimlerin daha

demokratik, özgür ve şeffaf ve tartışmaya açık bir şekilde geçmesine katkıda bulunuyor.

Sosyal medyanın seçimlerde iyi kullanılırsa nasıl fayda sağladığıyla ilgili olarak 2008 ABD başkanlık seçimlerini incelediğimize Başkan Obama'nın seçim kampanyası sürecinde mail listesinde 13 milyon kişiye, sosyal ağlar aracılığıyla da 5 milyon takipçiye ulaştığını ve 3 milyon çevrimiçi bağışçı bulduğunu görüyoruz. [10] Obama başarılı sosyal medya stratejisi sayesinde internet üzerinde 500 milyon dolar bağış topladı. [16]

Sosyal ağlar politikacıları daha şeffaf ve tutarlı olmaya yönettiren onlara da yaptıkları her hareketin, sarf ettikleri her sözün seçmen tarafında nasıl algılandığını seçimler öncesinde öğrenme imkânı veriyor. Aynı zamanda bu ağların etkileşimli iletişim sağlaması geleneksel seçim kampanyalarında yapılan organizasyonların daha az maliyetli ve hızlı yapılmasına yardımcı oluyor. Yani sosyal ağlar hem yeni kampanya yöntemleri oluştururken hem de geleneksel yöntemlere katalizör etkisi yapıyor. Ayrıca politikacıların sosyal ağlara yönelme sebeplerinden birisini de milletvekillerinden birisi geleneksel yöntemlerle yapılan kampanyaların seçmen tarafından rutin olarak görülmesine ve ilgi çekmemesine bağlıyor ve gidişata göre önümüzdeki seçimlerde sosyal medya araçlarının en önemli iletişim aracı haline geleceğini belirtiyor.

3. İnternet Özgürlüğü ve Sansür

Türkiye' de ve dünyada internet kullanımı hızla artmaya devam ediyor ve bu durum önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi kullanıcıya internet üzerinde fikirlerini özgürce paylaşabilme, kolaylıkla organize olma, devleti, hükümeti daha kolay sorgulama vs imkânını sağlıyor. Aynı zamanda sosyal medya siteleri vatandaşlar arasındaki iletişimi kolaylaştırıyor. Türkiye ve dünyadaki internet kullanımıyla ilgili olarak 2010 yılı için dünyada 2 milyar internet kullanıcısı 1 milyar bilgisayar ve 300 milyon web sayfası olduğunu, Türkiye' de ise 30 milyon kullanıcı ve 3 milyon bilgisayar mevcut. [1] İnsanlar artık bilgi kaynağı ve haber almak amacıyla interneti kullanıyor. Özellikle gençler arasında bu amaçlarla internetin kullanımı geleneksel medya kullanımını aşmış durumda. İlgili olarak 18-25 yaş arasında 200 kişiyle yaptığımız araştırmanın sonucuna göre katılımcıların 174'ü güncel haberleri internet üzerinden 100'ü TV izleyerek ve 74'ü de gazete okuyarak günceli takip ettiğini belirttiler. Bu sonuçlar bilgiye erişimde internetin artık ne kadar etkin olarak kullanıldığını ve önemli bir araç haline geldiğini gösterir. Bu yaygın kullanım sonucu ortaya çıkan ve bahsi geçen faydalar bazı ülkelerde hükümetlerin ve çeşitli devlet organlarının sosyal medyayı kontrol etmesini yani halkı istediği gibi yönlendirmesini engelliyor.

3.1 İnternet Özgürlüğünün Önemi

Sosyal medya siteleri ise önceki bölümde bahsedilen sebeplerden dolayı zaman zaman dünyada ki birçok ülkede sansürün konusu olabiliyorlar. Fakat tabi ki sosyal medya siteleri çift yönlü iletişim sağladığı için ve tüm dünyada

yaygın olarak kullanıldığı için sansür uygulamak daha zordur.

Bir ülkede vatandaşın her türlü bilgiye internet üzerinden ulaşabilmesi ve bu bilginin faydasını ya da zararını kendisinin bağımsız olarak değerlendirebilmesi gerekir. Fakat ne yazık ki ülkemizde ve dünyada birçok ülkede durum bu şekilde işleniyor. Gelişmiş ya da gelişmemiş birçok ülke internete çeşitli sebeplerle sansür uyguluyorlar. Yapılan her aktivite sansüre uğrayabiliyor.

Şu da bir gerçek ki internet özgürlüğü, yani insanlar arasında etkileşimin artması ve bilginin yayılması demokrasi ve özgürlük taleplerini de arttıracaktır. Bunun için de en uygun ortamlardan birisi sosyal medya siteleridir. Bu da bu sitelerin bazı ülkelerde neden sansüre uğradığının cevabıdır. İnternetin bu yönde katkısıyla ilgili olarak görüştüğümüz bir milletvekili herkesin dürüstçe faydalandığı kolay ve ucuz bir şekilde ulaşılabilen internetin Türkiye’de demokrasiye olumlu katkıda bulunacağını belirtiyor. Bir diğer milletvekili’ de sosyal medyanın demokrasiye ve özgürlüklere katkısının çok üst seviyede olduğunu ve insanların bu ortamda daha rahat faydalanması sağlanırsa hak aramak, demokratik talepler etrafında örgütlenmek için büyük iletişim olanakları sağladığını belirtiyor. Görüştüğümüz üçüncü milletvekili de demokrasinin gelişmesinde sosyal medyanın katkısının olacağını ve sosyal medyanın bir örgütlenme yöntemi olarak kullanılmasının demokrasiye katkı sağlayacağını belirtiyor. Bahsi geçen milletvekillerinin de hemfikir olduğu üzere sosyal medya ve internet demokrasinin gelişmesine ve olgunlaşmasına katkı sağlıyor.

Halkın talepleri ve demokrasi talepleri internet kullanımıyla artmaya başladı. Çünkü daha az demokratik ülkede yaşayan insanlar daha gelişmiş ülkelerdeki durumu gözlemleme imkânı buldular. Birbirlerinin şikâyetlerini daha kolay öğrendiler ve kendileriyle aynı fikri paylaşan insanlara daha kolay ulaşım organize oldular. Bu durumda bazı ülkeleri internet özgürlüğünü kısıtlamaya yöneltti. Özellikle az gelişmiş ülkelerde uygulanan kısıtlama ve engellenmenin birinci sebebi bu durumdur.

İnternet özgürlüğünü engelleme yöntemlerinden bir tanesi sansür olduğu gibi, diğeri de yanlış bilginin devletlerin çeşitli organları tarafından internet üzerinden yayılmasıdır.

Kullanıcının artık içeriği kendisinin belirlediği internet dünyasında, içeriğin zararını ya da faydasını da kendisinin belirleyebilmesi gerekir. İnternetin insanların yaşamının önemli bir parçası olduğu bu dönemde internet özgürlüğünün belirli kurumlar tarafından siyasi sebeplerle kısıtlanması anlaşılabilir değildir. İnternetle ilgili olarak Akgül “İnternet sanayi devrimi boyutlarında bir gelişmeyi temsil etmektedir. Bütün dünya, internetin başı çektiği bilgi toplumuna geçişin sancılarını çekiyor... İnternet yaşamın tüm boyutlarını etkilemekte, sınırları yok etmektedir... İnternet tüm dünyaya açılan bir pencere bir sokaktır.”[1] İnternetin insanların hayatını bu denli etkilediği kalıcı değişikliklere sebep olduğu bir dönemde baskıcı hükümetler ve devletler bu değişimden halkını uzak tutmak, etkilenmemesini sağlamak ve bu yolla oluşabilecek

demokratik ülke taleplerini engellemek adına internet özgürlüğünü kısıtlıyorlar.

3.2 İnternet Sansürü

Günümüzde birçok ülke çeşitli sebepleri bahane ederek internete sansür uygulamaktadır. Bu sebepler politik, askeri veya ahlaki kaygılardan kaynaklanmaktadır. Hükümetler sansür uygulayarak kullanıcının erişebileceği içeriği belirlemek ve siteleri de baskı altına almak amaçlarını güderler. Günümüzde internete sansür veya engelleme uygulayan bazı ülkeler: Çin Halk Cumhuriyeti, İran İslam Cumhuriyeti, Güney Kore, Tunus, Danimarka, İtalya, Avusturya, Birleşik Arap Emirlikleri, Finlandiya, Norveç, İsrail, Hollanda, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve Kanada’dır. Bu durum sansürün birçok gelişmiş ülkede de uygulandığını gösteriyor. [4]

Fakat bu gelişmiş ülkelerdeki sansür veya engelleme uygulamaları bir kurumun veya kişinin kararıyla uygulamaya geçmiş değil, bunun yerine yasama organının çıkarttığı yasa çerçevesinde mahkemelerce alınmış kararlardır. Örneğin ABD’de müstehcenlikle ilgili olarak sansür uygulaması ‘İletişimde uygunluk yasası’ ve ‘Çocukların internetten korunması kanunu’na uygun olarak mahkemelerce yapılmaktadır. [4] Yani bu noktada iki husus ön plana çıkmaktadır.

Birincisi sansür ya da engellenmenin bilimsel, dini, siyasi, eğlence vs amaçlı herhangi bir site ya da bilgiye karşı yapılmamış olması bunun yerine ilgili kanunlar ve haklar dahilinde toplumun reddettiği çocuk istismarı yada hakaret gibi içeriğe karşı yapılmış olması gerektiğidir. Bu durumla ilgili olarak görüştüğümüz milletvekillerinden birisi sansür anlayışını reddettiğini söylemekle birlikte, vatandaşlarında hakarete varacak görüşümü internete yaymasının doğru olmadığını belirtiyor ve sitelere engel koymak yerine yayını yapanın şahsi olarak cezalandırılması gerektiğini savunuyor. Yani internette hakaret ya da müstehcenlik gibi zararlı içeriğin engellenmesi farklı bu tür içeriği barındırmayan sitelerin siyasi kaygılarla sansüre uğraması farklı durumlardır. Ayrıca, bir veya birkaç kullanıcının paylaştığı içerik sebebiyle eğer suç unsuru içeriyorsa şahısların cezalandırılması yerine tamamen sitenin erişime kapatılması farklı durumlardır. Bunun örneğini Türkiye’de youtube’un uzunca bir süre erişime engellenmesiyle gözlemledik. Sitede Atatürk’e hakaret içeren videolar bulunduğu gerekçesiyle, erişim tamamen engellendi.

İkinci olarak önemli bir nokta ise, bu şartlar dahilindeki engelleme kararının kim tarafından verileceği sorunudur. Yukarıda sansür uygulayan ülkeleri sıralarken gelişmiş ülkelerinde listede olduğunu belirtmiştik. Fakat önemli ayrım şu ki ABD, Birleşik Krallık gibi demokrasi ve özgürlükler anlamında gelişmiş ülkelerde sansür kararı yasa dâhilinde ve mahkemeler tarafından veriliyor. Yasalar ise bizim ülkemizde olduğu gibi düşünce, ifade özgürlüğüne yönelik olmak yerine, hakaret, çocuk istismarı terör gibi suçlara yönelik olarak düzenlenmiş durumdadır. Fakat demokrasi anlamında az gelişmiş ülkelerde ise bu kararlar genellikle bürokrat veya politikacılar tarafından veriliyorlar.

Türkiye’ de ise sansür uygulamalarını incelediğimizde bu kararların bir kısmının mahkemeler, bir kısmının ise idari birimler tarafından verildiği görülüyor. Sınır Tanımayan Gazeteciler web sitesine göre şu an 8170 web sitesi Türkiye’ de mahkeme veya idari karar mercileri tarafından engellenmiş durumda. Türkiye’de 2011 yılı sonlarında başlatılan filtre uygulaması daha çok idari kurumların verdiği kararlar ile uygulamaya koyuluyor. Bu durum ise karar alınırken gözetilen ölçütleri sorgulamaya açıyor. Bununla ilgili olarak görüştüğümüz milletvekillerinden birisi filtre uygulamasının kabul edilebilir olmadığını ve filtrelemenin kimin bakış açısına göre yapıldığını sorguluyor. İçeriğin yararlı veya zararlı olduğu düşüncesinin kişiden kişiye değişeceğini belirtip politikacı veya bürokratların bu kararı almasının doğru olmadığını savunuyor. İdari yetkililer tarafından verilen filtreleme veya sansür kararları görüşe göre farklılık göstereceği için devlet tarafında filtrelemenin merkezi bir şekilde uygulanması doğru değildir. Ülkemizde mahkemeler tarafından verilen kararlarda da çeşitli sorunlar mevcuttur. Yasalarımızın bazı hak ve özgürlükleri yeterince tanımayan olması ve ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı olmasından dolayı bu kararlar dahi tartışmalıdır. Konumuz olmamakla birlikte sansürle mücadele etmek adına öncelikle yeterince demokratik olmayan bu yasaları tartışmaya açmamız gerektiği aşikârdır.

Sansürün çocuk pornosu, çocuk istismarı, intihara özendiricilik, terör, uyuşturucu gibi içerik barındıran sitelere uygulanması konusunda farklı görüşler olmakla birlikte genel olarak bir fikir birliğinin olduğu söylenebilir ve gelişmiş ülkelerdeki sansür bu tür içeriği karşı uygulanmaktadır. Fakat demokrasi açısından az gelişmiş ülkeleri incelediğimizde, sansürün genellikle politik, askeri veya dini amaçlar güttüğünü gözlemliyoruz. Bu ülkelerden Rusya Federasyonu, Çin Halk Cumhuriyeti ve İran İslam Cumhuriyeti’ ni inceleyen Bulut’ un tespitleri şu şekildedir.”Rusya’ da ki internet yasakları ABD ve Avrupa’da ki uygulamalardan farklıdır ve kararların çoğu siyasi... Çin’de ise internet yasakları diğerlerine göre daha endişe vericidir. İnternet sitelerinin engellenmesi sadece müstehcenlik veya pornografik değil, aynı zamanda siyasi, dini, diplomatik ve eğitim konularına da dayanmaktadır... İran İslam Cumhuriyeti’nde hükümet internete oldukça katı sınırlandırmalar getirmiştir. Genel olarak İran Hükümetini eleştiren içeriğe sahip siteler engellenmiştir, çünkü halkın bu türden siyasi yayınlara ulaşmasına izin verilmemektedir.” [4]

Konumuzla da ilgili olarak bu ülkelerdeki yasakların halkın siyasete katılımını engellemeye, demokratik taleplerini düşürmeye yönelik olduğunu görüyoruz. Bu hükümetler halklarının dünyayla iletişimini azaltarak veya keserek demokratik ülkelerin kendi halkları üzerindeki etkisini düşürmeye çalışmaktadır.

Az gelişmiş bu ülkelerde aynı zamanda yolsuzluk, işsizlik, eğitimsizlik gibi çok ciddi sorunlar mevcuttur ve bu sorunlarla boğuşan Libya, Tunus, Mısır halkları diktatörlerini dahi Facebook ve twitter gibi sosyal medya siteleri üzerinden organize olarak devirdiler. Bu türden sorunların yaşandığı bu ülkelerde internetin neden bu kadar sıkı bir denetime tabi tutulduğunu Arap isyanlarını

incelediğimizde anlayabiliyoruz. Yaptığımız ankete göre de katılımcıların yarısı sosyal medya sitelerinin Arap isyanlarında etkili olduğunu düşünüyorlar. İnternet üzerinden organize olan insanların faaliyetleri sonucunda aynı akıbete uğramak istemeyen bu hükümetler ise çareyi insanların iletişimini engellemekte buluyorlar.

Bahsedildiği gibi internette sansürün baş sebeplerinden bir tanesi de politik kaygılardır. Sonuç olarak internet ve sosyal medya insanlığın ulaştığı en özgür iletişim yöntemidir. Ne kadar çabalansa çabalansın sansür uygulanması insanlığın ortak kullanımına açık olduğu için çok zordur. Bugüne kadar sansür uygulamalarını aşmak için birçok yöntemler geliştirildi. Neticede halkların demokratik talepleri sosyal medya aracılığıyla yaymasını engellemeye çalışan hükümetler veya liderler ya Arap isyanlarında görüldüğü gibi yıkılacaklar ya da bu talepleri yerine getireceklerdir. Sosyal medya da sunduğu kolay örgütlenme olanağı sayesinde ileride de halkların demokratik amaçları etrafında örgütlendiği bir iletişim kanalı olarak etkinliğini arttıracaktır.

4. Sosyal Medya ve Politik Hareketler

Günümüzde sosyal medyanın politik katılma etkisi gerek politikacılar tarafından gerekse halk tarafından kabul edilmektedir. Sosyal Medya politik katılımın yanı sıra özellikle politik eylemlerde de önemli bir rol üstlenmektedir. Fakat sosyal medyanın politik eylemlerin tek başına bir etkeni olduğu savunulamaz. Sosyal Medya yalnızca bir araçtır. Politik eylemlerin asıl sebepleri yolsuzluk, yoksulluk, insan hakları, özgürlük kısıtlanması gibidir.[8]

4.1 Sosyal Medyanın Politik Eylemlerde Kullanımı

Sosyal Medya, politik eylemlerin sebeplerinden biri değildir buna karşın toplumlar politik eylemlerde sosyal medyayı bir örgütlenme ve iletişim platformu olarak kullanmaktadırlar. [8] Birbirinden çok farklı toplumlarda meydana gelen “Wall Street” işgali, Londra isyanları ve Arap İsyancıları gibi politik eylemlerde sosyal medya insanları örgütlemek, daha fazla kişiye ulaşmak ve iletişimi sağlamak için kullanılmıştır. “Arap Baharı” Kuzey Afrika ve Ortadoğu’yu etkisi altına alırken, “İşgal Et” eylemleri Amerika Birleşik Devletlerinde başlamış sonradan küresel çapta bir eyleme dönüşmüştür. Kültür, inanç, yönetim şekli, ekonomik düzeyi birbirinden tamamen farklı olan toplumlarda bile sosyal medyanın politik eylemler bakımından aynı doğrultuda kullanılması sosyal medyanın evrensel kimliğini gözler önüne sermektedir.

Görüştüğümüz milletvekillerinden birisi, sosyal medyanın eylemlerde kullanılmasına yönelik olarak görüşlerini şöyle belirtmiştir; “Demokrasinin en önemli işlevi halkın yönetimi denetlemesi ise sosyal medyanın da bir örgütlenme yönetimi olarak kullanılmasında bence bir sakınca yoktur. Dolayısıyla demokrasinin gelişmesinde bence sosyal medyanın önemi var.” Hali hazırda sosyal medya politik katılım ve eylemlerde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Bunun sonucunda sosyal medyanın demokrasi, hak ve özgürlüklerin gelişmesini sağladığını söyleyebiliriz. Milletvekillerinden birisi, sosyal medyanın yakın gelecekte

demokrasi, insan hakları ve özgürlüklerin gelişimine olumlu katkı sağlayacağını belirtiyor ayrıca sosyal medyaya erişim koşullarını iyileştirmenin ve iyi şekilde örgütlenen kitlelerin, demokrasi ve hak arama hürriyetinin gelişimini daha fazla ilerleteceğini ekliyor.

Çok sayıda insana ulaşmak, başarılı bir eylem düzenlemenin önemli faktörlerinden birisidir. Basit bir mantıkla düşünülürse, daha çok insana ulaşmak daha çok insanı örgütlemeyi mümkün kılar. Elbette sosyal medyayı kullanmak için internet erişimine sahip olmak şarttır. İnternet altyapısı yetersiz olan ve düşük ekonomik refaha sahip ülkelerde sosyal medyanın politikaya etkisi azdır. Ortadoğu’da bulunan ülkelerin ekonomik refahları, Afrika ve Asya da bulunan ülkelerin ekonomik refahlarıyla karşılaştırılabilir. Ortadoğu’daki bireyler, Avrupa ve Kuzey Amerika’daki ülkelerin ekonomik refahından düşük olan fakat Afrika ve karmaşa içinde bulunan birçok Asya ülkesinin ekonomik refahından ise yüksek olan makul ekonomik refah düzeylerinden yararlanıyorlar. Dolayısıyla kişi başına düşen daha fazla internet erişimi, internetin çatışmalar üzerinde de yaptığı etkiyi artırıyor. [6] Orta doğuyu etkisi altına alan isyanların etkisinin bu denli fazla olmasını kısıtlanmış ya da tamamen bulunmayan ifade özgürlüğüne sahip Orta Doğu bölgesi Batı ülkelerine göre bilhassa insan hakları konusunda nispeten daha az gelişmiştir. Bundan dolayı Orta Doğuda internetin Avrupa ve Kuzey Amerika bölgelerine oranla daha büyük bir tesir potansiyeli bulunmaktadır. [11] Düşük refah düzeyi hatırı sayılır miktarda insanın internete ulaşımını engelleyerek sosyal medyaya büyük düzeyde zarar vermektedir. Görüştüğümüz milletvekillerinden birisi, internet erişiminin sosyal medyaya ve doğal olarak demokrasinin gelişimine sağlayacağı olumlu etkiyi şöyle belirtiyor; “internetin seçmen yaşına ulaşmış olan herkese ulaştırılmasıyla demokrasinin gelişiminde ilerleme sağlanabilir. Bugün Türkiye internetin kullanımının en pahalı olduğu ülkelerden birisidir. Bu şartlarda her evde internet olsa dahi herkesin bunu rahat kullanması mümkün değil. Bir defa bizim ülke olarak internete ulaşımı daha kolay ve ucuz hale getirmemiz lazım. İşte o zaman herkese kolay ulaştığı, herkesin ucuz kullandığı internet ve sosyal medya ortamında demokrasiye katkısı da daha çok gelişecek”.

Araştırmamıza göre 45 kişi sosyal medya üzerinden düzenlenen siyasi etkinliklere katılımı yanıtını verirken 155 öğrenci ise olumsuz görüş belirtmiştir. Milletvekillerinden birisi ise, katılım oranının çok düşük olmasını şöyle açıklıyor. “insanlarımızın bugün sokağa demokratik tepki anlamında çıkamamasının altında yatan en önemli gerekçe veya sebep sokağa çıktığında karşılaştığı çok ciddi anlamda orantısız güç ve polis engelidir“. Kanımızca da anketimizin sonuçlarına göre 77,5% gibi yüksek oranda kişinin sosyal medya üzerinden politik görüş belirtmemesinin sebeplerinden birisi de eylemlere karşı yapılan sert müdahalelerdir. Sosyal medyanın Arap baharında gözlemlenen gücünün aksine her zaman etkili olabileceği ya da başarıya ulaşacağı söylenemez. İran da 2009 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından başlayan ve “Yeşil Devrim” ya da “Twitter Devrimi” olarak adlandırılan protestolar başarısızlıkla sonuçlandı. Sosyal Medya üzerinden hızla geniş çapta kitlelere ulaşma imkânı sağlamış

fakat bu insanların büyük çoğunluğunu sokağa çıkarmakta etkisiz kalmıştır. Hareketin Facebook sayfasına göre Mısırdaki 89,250 kişi, 6 Nisan protestosuna katılacağını bildirmiş ama STRATFOR’un değerlendirmesine göre ise gerçekte çok daha az sayıda protestocu katılım sağlamıştır. [13] Polisin sert müdahalesinden korkan halk sokağa çıkıp protestolara katılmak istememektedir. Ayrıca, sosyal medya insanları savunmasız hale getirebilir çünkü kolayca takip edilebilir ve tespit edilebilirler.

4.2 Arap Baharı

Arap baharı ilk olarak 17 Aralık, 2010 tarihinde Tunus da başlamıştır. Seyyar satıcılık yapan üniversite mezunu işsiz Tunuslu genç Muhammed Bouazizi’nin tezgâhına el koyulunca Bouazizi kendisini ateşe vermiş ve ülkede hükümeti deviren isyanın fitilini de tutuşturmuştur. Ülkedeki sosyal adaletsizlik, işsizlik ve yoksulluktan bezmiş olan halk sokaklara dökülmüş ve 16 Ocak 2011 tarihinde Tunus başbakanı Zine al-Abidine Ben Ali ülke dışına kaçmış ve halk zafer ilan etmiştir. Tunusta başlayan isyan aynı zamanda başka Arap ülkelerine örnek olmuş ve kısa süre içerisinde kuzey Afrika ve orta doğuyu etkisi altına almıştır. Tunus, Cezayir, Mısır, Libya, Bahreyn, Ürdün ve Yemen Arap baharının en çok etkili olduğu ülkeler olurken Moritanya, Suudi Arabistan, Umman, Suriye, Irak, Lübnan ve Fas’ ta ise küçük çapta etkili olmayı başarmıştır.

Arap isyanlarının alt yapısını işsizlik, enflasyon, siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğü, usulsüzlükler ve kötü yaşam şartları gibi başlıca sorunlar hazırlamıştır.[13] Arap isyanlarının dikkat çekmesinin en önemli sebeplerinden bir tanesi ise sosyal medyanın isyanın yayılmasında ve halkın örgütlenmesinde oynadığı büyük roldür. Bundan dolayı Arap isyanları, sosyal medya devrimleri, facebook devrimi ya da twitter devrimi adlarıyla da nitelendirilmiştir. [5]

Kısa süre içerisinde tüm Kuzey Afrika ve Orta doğuya yayılan isyan silsilesi Tunus, Mısır ve Libya da hükümetleri devirdi. 3 milyondan fazla sayıda tweet, gigabaytlarca Youtube içeriği ve binlerce blog gönderimleri analiz edildikten sonra yeni araştırma sosyal medyanın Arap Baharı sırasında politik çekişmeleri şekillendirme de merkezi bir rol üstlendiğini ortaya koyuyor. [12] Mısır başkanı Hüsnü Mübarek’in istifasını sunmasından önceki haftaki tweet oranları “ günde 2,300’ dan günde 230,000’a, “ ulaşırken, zirvedeki 23 video yaklaşık 5.5 milyon görüntülenme sayısına ulaşmıştır. [12] İsyanın Tunus’tan Mısır’ a sıçramasının akabinde sosyal medya üzerinden örgütlenmeye başlayan halkı durdurmak için Mısır hükümeti twitter’a erişimi engellemiş ayrıca Facebook, Yahoo ve Google’a da erişimi önemli ölçüde azaltmıştır. [12] 28 Ocak 2011 de Mısır hükümeti internet erişimi ve cep telefonu şebekelerinin kapatılmasını emretmiştir. Hükümetin sosyal medyaya karşı yürüttüğü operasyonlar nihayetinde başarısızlıkla sonuçlanmış ve 11 Şubat 2011 tarihinde Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek istifa etmiştir.

Türkiye’ deki bir vakıf üniversitesinde bölüm ve sınıf farkı gözetmeksizin 200 öğrenci üzerinde yaptığımız araştırmada 130 öğrenci sosyal medyanın Arap baharı üzerinde etkili bir rol oynadığını belirtmiştir. Cezayir, Bahreyn, Mısır, İran,

Irak, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Libya, Fas, Suudi Arabistan, Suriye, Tunus, BAE ve Yemen de faaliyet gösteren isyanlar silsilesi nihayetinde Tunus, Mısır ve Libya da hükümetleri devirmiş ve bu isyanlarda kullanılan sosyal medyanın gücünü ise gözler önüne sermiştir.

4.3 Wall Street İşgali

17 Eylül 2011 tarihinde New York şehrinin özgürlük meydanında bulunan "Wall Street" de, politik aktivistler tarafından halkın gücü ismiyle anılan bir politik eylem başlatıldı. [3] Hareketin resmi web sitesi olan "occupywallst.org" da ilan edilen bilgilere göre "başlatılan akım kısa süre içerisinde Amerika Birleşik Devletlerinde 100'ün üzerinde şehre, küresel çapta ise 1,500'ün üzerinde şehre yayıldı". Ayrıca gene sitede ilan edilen bilgilere göre politik hareketin "büyük bankaların ve çok uluslu şirketlerin yozlaşmış gücüne ve demokrasiden uzak yaklaşımlarına karşı savaşmak için başlatıldı. Aynı zamanda hareketin bir diğer nedeni ise son zamanlardaki büyük ekonomik buhrana neden olduğunu savunduğu "Wall Street'e" karşı tepki göstermektir. Politik hareket Mısır ve Tunus'ta meydana gelen isyanlardan esinlenmiştir. Hareketin amacı ise küresel ekonominin haksız kurallarını belirleyen ve toplam nüfusun yalnızca %1'ini oluşturan zengin kesime karşı koymaktır". Hareketin resmi Facebook sayfası 8 Haziran 2012 tarihinde, 361.206 kişi tarafından takip edilmektedir. "Wall Street"'i işgal et hareketi, resmi sitelerinde Arap Baharı sırasında kullanılan taktiklerin aynısını izleyerek başarıya ulaşmayı hedeflediklerini açıkça belirtmişlerdir. 15 Eylül 2011 tarihinde hareket diğer ülkelere de yayılmış ve küresel bir eylem haline dönüşmüştür. Sosyal ağlar üzerinden organize edilen hareket 15 Eylül 2011 de Londra, Berlin, Tokyo, Sydney, Paris, Roma, Münih, Seul, Brüksel, San Juan, Vancouver, San Diego, Meksiko, Stockholm, Hong Kong, Amman, Madrid ve Taiegi'deki menkul kıymetler borsalarına karşı aynı günde protesto gösterileri ve işgal et kampanyaları başlattı. Tüm bu protestolar Facebook, Twitter, Youtube ve resmi siteleri üzerinden organize edildi. Hareketin resmi sitesi olan "occupywallst.org"'un hakkında sayfasında, kitlelerin etkili bir şekilde organize edilmesini anlatan "ittifak içinde grup dinamikleri üzerine hızlı kılavuz" adlı bir makale bulunmaktadır. Tüm bunlara karşın polislerin sert müdahalesiyle karşılaşan protestocular 15 Kasım 2011 de işgal ettikleri zuccini parkından çıkartıldılar. [3] "İşgal Et", "Arap Baharı", "İran Yeşil Devrimi", "Londra isyanları", "Moldova'daki Twitter devrimi" gibi hareketler sosyal medyanın gelecekte politik eylemlerde çok daha etkin bir şekilde kullanılacağına sinyallerini vermektedir.

5. Sonuç

Son yıllarda ki teknolojik gelişmeler ve internetin tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaya başlaması, insanlar arasında etkileşimli iletişim imkânı sağladı. Bu sebeple, sosyal medya kavramı hayatımıza girdi ve günümüzde yüz milyonlarca kullanıcıya ulaştı. Sosyal ağlar hayatın her alanını etkiler hale geldiler. Çünkü sosyal ağlar diğer web siteleri ve geleneksel medya ile karşılaştırıldığında konuyu ya da olayı değil bireyi merkeze yerleştiriyor. Politik faydaları ise organize olmayı kolaylaştırması, iletişimi arttırması, olaylara anlık ve kolay tepki verilebilmesi olarak

sıralanabilir. Bu faydalar politik alanda şeffaflaşma, özgürlük talebinin artması, sivil örgütlenme bilinci, politik katılımın güçlenmesini beraberinde getirdi.

Sosyal ağlar politik katılım ve seçimlerde önemli rollere sahipler çünkü bireyler arasında etkileşimli iletişim sağlıyorlar. Aynı zamanda politikacılara kısa sürede ve düşük maliyetle daha geniş kitleye hitap etme imkânı veriyor. Bu durum politikacıları sosyal ağları iletişim için kullanmaya yöneltiyor. Bunların yanı sıra sansür uygulamanın zor olması ve tarafsız bir ortam sağlamaları politik tartışmalar için uygun ortam oluşturuyor.

Sonuç olarak, sosyal medya tüm dünyada bireyler arasındaki demokrasi ve özgürlük talebinin yayılmasında ve artmasında güçlü bir iletişim aracı olarak kullanıldı. Az gelişmiş veya gelişmemiş ülkelerde yaşayan bireyler bu siteler sayesinde gelişmiş ülkelerdeki refah ve demokrasi seviyesini öğrenme dünyayla bütünleşme imkânı buldular. Bu durumda protestoları ve isyanları beraberinde getirdi. Aynı zamanda bu ağlar toplum ve politikacı arasındaki iletişimi de oldukça arttırdı. Böylece şeffaflık, özgürlük ve demokrasi talepleri yükseldi. Günümüzde sosyal ağlar temsili demokrasiden, katılımcı demokrasiye geçişte birincil role sahipler ve her geçen gün yeni yollar açıyorlar.

6. Kaynaklar

[1]Akgül, M. (2011, Jul 19). İnternet Yasakları, Bilgi Toplumu ve Demokrasi [Web log comment]. Retrieved from <http://blog.akgul.web.tr/>

[2]Boyd, D. & Ellison, N.B. "Social Network Sites:Definition, History and Scholarship". **Journal of Computer Mediated Communication**. Vol: 13 210-230 (2008)

[3]Brisbane, A.S. "Who is Occupy Wall Street?" (2011, November 12). **Sunday Review, The New York Times**, from <http://www.nytimes.com/2011/11/13/opinion/sunday/who-is-occupy-wall-street.html> (2011).

[4]Bulut, EA. "Internet Censorship in Turkey: Stop Legalized Cyber-Murder." **Bilgi Dünyası**, Volume 10(2), 163-185 (2009)

[5]Duncombe, C."The twitter Revolution? Social Media, Representation and Crisis in Iran and Libya." School of Political Science and International Studies, University of Queensland, Australia. (2011)

[6]Golan, G. The Facebook Revolution: Internet, Social Media, and the Globalization of Conflicts in the Middle East. **Idc Herzliya University, Israel**. (2011)

[7] Ham, P. V. "Social Power in International Politics", **Taylor & Francis e-Library**. (2010).

[8] Joseph, S. "Social Media, Human Rights and Political Change" **Winter edition of the Boston College International & Comparative Law Review** volume 35(1) (2011)

- [9] Koçgündüz, L.M. “Ortadoğu’ daki Ayaklanmalarda Bir Katalizör Olarak Al Jazeera ve Mısır Örneği” **Ortadoğu Analiz**, Cilt: 3 Sayı: 29 (2011)
- [10]Lutz, M. “The Social Pulpit Barack Obama’s Social Media Toolkit.” **SVP-Digital Public Affairs, Edelman**. Retrieved December, 20, 2011, from <http://www.edelman.com/image/insights/content/social%20pulpit%20barack%20obamas%20social%20media%20toolkit%201.09.pdf>. (2009)
- [11]Maleki, A. “Uprisings in the region and ignored indicators” **Rooz Online**. retrieved 2012, January 2. from <http://www.payvand.com/news/11/feb/1080.html> (2011)
- [12]O’Donnel, C. “New study quantifies use of social media in Arab Spring.” **ScienceDaily**. Retrieved January 5, 2012, from <http://www.washington.edu/news/articles/new-study-quantifies-use-of-social-media-in-arab-spring> (2011)
- [13]Papic, M. & Noonan, S. “Social Media as a Tool for Protest. STRATFOR” **Stratfor Global Intelligence**. Retrieved November, 25, 2011, from www.stratfor.com/weekly/20110202-social-media-tool-protest?utm_source=SWeekly&utm_medium=email&utm_campaign=11020 (2011)
- [14]Shirky, C. “The Political Power of Social Media.” **Foreign Affairs** Volume 90-1, 28-41. (2011).
- [15]**Türkiye İstatistik Kurumu**. “2011 Yılı hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması” (No: 180). Ankara, Türkiye. (2011)
- [16]Vargas, J. “Obama raised half a billion online.”(2008, November 20). **Washington Post**, from voices.washingtonpost.com/44/2008/11/obama-raised-half-a-billion-on.html (2008).
- [17]Vidak, Jessica. Zube, Paul. Smock, Andrew. Carr, Caleb T. Ellison, Nicole. Lampe, Cliff. “It’s complicated: Facebook Users’ Political Participation in the 2008 Election.” **Cyberpsychology Behavior and Social Networking**, Volume 14, 107-114 (2011).